

Aneta Jałowiecka

Uniwersytet Jana Kochanowskiego

Znaczenie współdziałania rodziców w terapii dziecka z dysleksją

Terapia dziecka zaczyna się w domu

Jedną z fundamentalnych zasad skutecznej terapii pedagogicznej dziecka ze specyficznymi trudnościami w nauce dotyczy trójtorowości tych oddziaływań. Trzema ogniwami koncentrującymi się wokół dziecka są: terapeuta, rodzic i nauczyciel, których współpraca w znacznym stopniu warunkuje efekty podejmowanej pracy korekcyjno-kompensacyjnej. E. Gruszczyk-Kolczyńska podkreśla, że wszystkie *oddziaływania korektywne są realizowane na tle oraz w konfrontacji z wpływami wychowawczymi środowiska domowego i szkolnego. Ważne są więc proporcje i zbieżność tych oddziaływań¹*, co w odniesieniu do uczniów z dysleksją rozwojową nabiera szczególnego znaczenia, ze względu na fakt, iż dzieci narażone są w obu tych środowiskach na szereg trudnych sytuacji, mogących wynikać z braku zrozumienia przejawianych niepowodzeń.

G. Krasowicz-Kupis, charakteryzując postawy wobec dysleksji, stwierdza: *zarówno wśród rodziców, jak i nauczycieli zauważalna jest dość specyficzna prawidłowość, polegająca na tym, że większość potrafi bez najmniejszego problemu wskazać słabe strony i deficyty u swoich dzieci, ale z wymienieniem zalet i mocnych stron pojawia się trudność²*. Charakterystyczna jest zatem tendencja do łatwiejszego dostrzegania problemów dziecka, niż jego możliwości i pozytywów, czyli swoista generalizacja cech. Tymczasem *wskazywanie alternatyw dla trudności jest sposobem na budzenie wiary we własne możliwości i odbudowywanie zaniżonego poczucia własnej wartości dziecka z dysleksją.*

¹ E. Gruszczyk-Kolczyńska, *Dziecko ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki*, Warszawa, WSiP, 1992, s. 193.

² G. Krasowicz-Kupis, *Psychologia dysleksji*, Warszawa 2008, s. 191, za: W. Brejnak: *Dysleksja: nie jesteś sam*, Warszawa.

Metodą na skuteczne radzenie sobie z towarzyszącymi dysleksji problemami jest poznanie i zrozumienie jej przyczyn i specyfiki. Wymiana informacji, pozwalających na poprawę sytuacji dziecka może być wielokanałowa. Jedną z nich jest **obserwacja prowadzona przez świadomych zjawiska rodziców**, która może nieść cenne dla terapii informacje, dotyczące między innymi sposobów radzenia sobie dziecka z nauką w domu, ale także jego zachowań, poziomu zdolności społecznych, czy dojrzałości emocjonalnej, przejawiającej się choćby w interakcjach, których świadkami są oni w życiu codziennym i domowym dziecka³. Rodzice mają też możliwość określenia sposobu funkcjonowania dziecka w pełnieniu różnych czynności samoobsługowych.

Rola **uważnej obserwacji dziecka** z dysleksją jest trudna do przecenienia. Jednak rodzicom niełatwo jest dostrzec pierwsze i kolejne objawy wskazujące na zaburzenia poszczególnych funkcji psychomotorycznych, jeśli nie są oni odpowiednio ukierunkowani. To z kolei, może prowadzić niestety do nieadekwatnych reakcji na niepowodzenia szkolne własnego dziecka.

Rodzice – terapeutami

O pozytywną motywację do nauki i samorealizacji różnych dyspozycji osobowościowych dziecka trudno w sytuacji, gdy jest ono porównywane z postęпами dokonywanymi przez rodzeństwo bądź rówieśników, którzy nie borykają się na co dzień z trudnościami w nauce. Należy zatem dołożyć wszelkich starań, by odkryć w dziecku inne zdolności i umiejętności, jakie niewątpliwie posiada. Co więcej, rola rodziców odnosi się nie tylko do wpływu i modelowania sytuacji emocjonalnej, w której funkcjonuje dziecko, ale także do samych działań korekcyjnych. **Terapia pedagogiczna bazuje na zasadzie systematyczności**, doświadczenie uczy jednak, że praca 2-3 razy w tygodniu w ramach zajęć korekcyjno-kompensacyjnych prowadzonych w szkole lub w poradni nie wystarczy do uzyskania zadowalających postępów. Niezbędna jest także kontynuacja ćwiczeń w domu, dlatego tak wiele zależy od postawy i nastawienia rodziców. Po pierwsze bowiem są oni zobowiązani do zapewnienia dziecku optymalnych warunków do treningu czytania i pisanie poprzez zorganizowanie mu odpowiedniego

³ Por. G. Reid, *Dysleksja*, Warszawa 2005, s. 25.

stanowiska pracy, zwracanie uwagi, by ćwiczenia wykonywało regularnie, codziennie, najlepiej o stałej porze, co wzmaga gotowość do uczenia, stwarza atmosferę gwarantującą poczucie bezpieczeństwa i wzmagającą sferę motywacyjną. Rodzice powinni przyjąć również rolę wspierających „kibiców”, dostrzegających każdy postęp dziecka. Ale to nie wszystko – rodzice dzięki znajomości niektórych programów pracy korekcyjno-kompensacyjnej i metod wspomagających ten proces sami mogą stać się „współterapeutami”. Mają szansę pełnić nie tylko rolę obserwatora pracy, ale także realizować konkretne ćwiczenia (np. czytanie w parach na głos). Wspólnie można analizować i interpretować opowiadania słuchane za pośrednictwem „książek mówionych”⁴, kontrolując poziom koncentracji i skupienia dziecka na tego typu ćwiczeniach. Sięgając po szereg zadań i rozwiązań metodycznych niewymagających profesjonalnego szkolenia⁵, rodzic może włączyć się w terapię aktywnie, a przez to w dużym stopniu wpłynąć na jej efekty. Warto zauważyć, że pierwszym poziomem **Pięciostopniowego Systemu Terapii Pedagogicznej**, obowiązującego w Polsce, jest pomoc udzielana uczniom przez rodziców pod kierunkiem nauczyciela. Z tego założenia wynika zatem, że w przypadku dzieci o stosunkowo niewielkich trudnościach w nauce, terapia może odbywać się w oparciu o indywidualny program, odpowiadający konkretnym potrzebom, którego prowadzeniem zajmują się rodzice, będąc w stałym kontakcie i działając przy wsparciu nauczyciela. Powodzenie tej formy terapii jest uzależnione od zaangażowania, zapału i świadomości rodziców oraz współpracy i porozumienia z nauczycielem gotowym do wyjaśnienia wątpliwości, podsuwania pomysłów i proponowania różnorodnych form ćwiczeń⁶. Warto, by rodzice mieli świadomość, jakiego typu **pomoce dydaktyczne** będą najbardziej przydatne w pracy, by łatwiej mogli kompletować zestaw materiałów, z których

⁴ Są to taśmy magnetofonowe z nagraniami lektur, które ułatwiają proces czytania. M. Bogdanowicz zaleca, by pracując z ich wykorzystaniem w domu, przestrzegać następującego toku metodycznego:

a) słuchanie tekstu z taśmy z jednoczesnym czytaniem go w książce (np. 2 strony);

b) słuchanie tekstu – bez czytania (kilka stron)

Powtórka całego cyklu, a następnie:

c) streszczenie przeczytanego tekstu bądź dyskusowanie o nim.

d) podsumowanie przeczytanego i wysłuchanego rozdziału, streszczenie i dyskusja, za: M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, *Uczeń z dysleksją w szkole*, Gdynia 2005, s. 212.

⁵ Zalecana pozycja dla rodziców: M. Bogdanowicz, A. Adryjanek i M. Rożyńska, *Uczeń z dysleksją w domu*, Gdynia 2007.

⁶ M. Bogdanowicz, A. Bućko, R. Czabaj, *Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z dysleksją rozwojową*, Gdynia 2008, s. 17.

dziecko będzie korzystało w domu. A zatem: **słownik ortograficzny** (warto, by był ilustrowany, z dostosowaną do możliwości dziecka szatą graficzną, czcionką) **gry dydaktyczne, gry ortograficzne, klocki, układanki mozaiki, układanki konstrukcyjne, woreczki, tacki z piaskiem, loteryjki, zeszyty do ćwiczeń grafomotorycznych, kolorowanki, klej, nożyczki, kredki, plastelina lub modelina, plakaty z zasadami pisowni** itd.⁷ Są to materiały ogólnodostępne w księgarniach, sklepach z materiałami biurowymi i papierniczymi. Należy dołożyć również starań, by wyposażyć rodziców w rzetelną wiedzę dotyczącą praw przysługujących uczniom z dysleksją, ale także formalnych warunków ich realizacji w praktyce, by zapobiec nieporozumieniom i stresującym sytuacjom towarzyszącym sprawdzianom, a zwłaszcza egzaminom, do których w przyszłości przystąpi dziecko.

Nawiązanie współpracy ze środowiskiem rodzinnym i jej charakter

Aby nawiązać z rodzicami nić porozumienia, a tym samym skutecznie współpracę w toku terapii dziecka, niezbędne jest zaangażowanie i inicjatywa podjęte ze strony nauczyciela. **Postawy rodziców** wobec trudności dziecka **mogą być oczywiście różne**. Zdarza się, że zaniepokojeni pierwszymi niepowodzeniami, sami zgłaszają się po pomoc i konsultację, przejawiając postawę otwartą, gotową do udzielenia dziecku pomocy. Bywają jednak rodzice wypierający problem, traktujący go jako wynik lenistwa dziecka i niechęci do nauki, a także tacy, którzy postrzegają swoje dziecko jako mniej zdolne od rówieśników, zaniżając poziom wymagań wobec niego, z góry zakładając brak powodzenia. Tego typu stanowisko wynikać może z braku wiedzy dotyczącej istoty dysleksji, dlatego w takim przypadku szczególnego znaczenia nabiera uświadomienie i wyjaśnienie przyczyn oraz specyfiki zjawiska. Najlepszym sposobem zmierzającym do realizacji tego zadania jest nawiązanie kontaktu ze środowiskiem rodzinnym w formie organizowania spotkań, które umożliwią nauczycielowi przekazanie rodzicom informacji na temat dysleksji, ale także zebranie danych dotyczących indywidualnej sytuacji życiowej i edukacyjnej dziecka.

⁷ Por. tamże, s. 75.

Opierając się na założeniach o ogromnej wartości pedagogicznej dotyczących tzw. **niedyrektywnej metody poradnictwa dla rodziców** oraz definiowanych przez B. Kaję⁸ zaleceniach dotyczących organizacji tego typu zebrań, można wyróżnić następujące **komponenty spotkań z rodzicami**:

I Część zbiorowa spotkania

1. Zapoznanie rodziców z problemem trudności w czytaniu i pisaniu w aspekcie objawów i etiologii.

Konieczne jest wyjaśnienie rodzicom, że ich dziecko nie jest ani chore, ani mniej zdolne, a jego trudności nie wynikają z jego złej woli. Przybliżenie przyczyn i charakterystycznych objawów dysleksji, obejmujących zarówno funkcjonowanie w szkole, jak też czynności i sytuacje życia codziennego, pozwoli zredukować nieadekwatne, nerwowe, negatywne reakcje rodziców na kłopoty dziecka.

Podczas spotkania możemy przekazać rodzicom ulotki informacyjne, zawierające dane dotyczące objawów dysleksji, adresy poradni psychologiczno-pedagogicznych, oddziałów terenowych Polskiego Towarzystwa Dysleksji, spis praw uczniów z dysleksją, wykaz przydatnej literatury. (Na zdjęciu przykładowe prace wykonane przez studentów IV roku rewalidacji z terapią pedagogiczną oraz IV roku pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej i pracy socjalnej Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego

⁸ Por. B. Kaja, *Zarys terapii dziecka*, Bydgoszcz 2001, s. 99 i 127-128.

Jana Kochanowskiego w Kielcach, w ramach przedmiotu: metodyka zajęć korekcyjno-kompensacyjnych z dziećmi ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.)

2. Pokaz pomocy naukowych.

Zapoznanie rodziców z przykładowymi technikami pracy z dzieckiem z dysleksją, zestawami przystępnych ćwiczeń, obejmujących materiał bezliterowy i literowy oraz podkreślenie znaczenia warunków pracy dziecka ze szczególnym uwzględnieniem jej przyjaznej atmosfery, jaką powinni mu zapewnić.

3. Sprawy organizacyjne.

Warto ustalić plan pracy i kontynuacji „treningu” w domu. Głównie chodzi o liczbę godzin ćwiczeń (np. z uwzględnieniem tzw. wyżu intelektualnego w ciągu dnia, między godzinami 9-12 oraz 16-18, określić optymalną długość ćwiczeń, wyjaśnić znaczenie ich systematyczności), ale także podać dni i godziny konsultacji z nauczycielem i terapeutą. Rodzice powinni mieć poczucie, że mogą liczyć na wsparcie i pomoc oferowaną przez szkołę w razie pytań, wątpliwości czy bieżących spraw związanych z realizowaną przez nich terapią dziecka.

II Część indywidualna spotkania

Rozmowa indywidualna z chętnymi rodzicami uwzględniająca kwestie i sprawy poszczególnych rodziców, da możliwość uzyskania od nich informacji na temat przebiegu rozwoju dziecka, jego trudności, ale także „mocnych stron”, tj. umiejętności, zdolności, zainteresowań. Ich pogłębianie pomoże odbudowywać w dziecku poczucie własnej wartości, stworzy okazję do podejmowania tych form aktywności, w których może się ono wykazać i odnieść sukces.

* * *

Pozyskanie w rodzicach sprzymierzeńców postępowania terapeutycznego jest trudne do przecenienia i stanowi kluczowy warunek skuteczności podejmowanych działań. Jest ważnym wyzwaniem dla nauczyciela, ale jednak nie zawsze odbywa się bez przeszkód. E. Gruszczyk-Kolczyńska zwraca uwagę na sytuacje, w której pomimo chęci i starań ze strony nauczyciela, porozumienie z rodzicami jest trudne, bo może być wynikiem braku

rozumienia przez nich potrzeb dziecka, bądź lekceważenia obowiązków rodzicielskich. W takich przypadkach za wszelką cenę należy dążyć do zneutralizowania niekorzystnych warunków, w jakich dziecko funkcjonuje w domu i kompensować te „deficyty” w opiece wychowawczej w szkole. W takiej sytuacji uczeń nie może zostać pozostawiony bez pomocy. *Do współpracy należy włączyć szkołę lub jakąś instytucję sprawującą opiekę społeczną. W ten sposób można zapewnić dziecku dłuższy pobyt w świetlicy, pomoc w odrabianiu zadań (...)*⁹. W każdym z takich przypadków należy ze szczególną starannością ustalić indywidualny sposób działania w budowaniu optymalnego programu postępowania terapeutycznego.

Pod redakcją
Alicji Giermakowskiej i Anety Jałowieckiej

Jak przezwyciężyć trudności w nauce? Przewodnik dla nauczycieli i rodziców

Format A5,
Objętość 120 stron
ISBN 978-83-7173-191-4
Cena: 14,00 zł

W publikacji zaprezentowano liczne wskazówki do pracy z dzieckiem, które ma trudności w nauce (w klasach I–III). Wskazówki zostały sformułowane na bazie doświadczeń autorów.

Ponadto Czytelnik znajdzie tu sprawdzone w praktyce przykłady ćwiczeń, scenariuszy zajęć z dziećmi, a także koncepcje i propozycje rozwiązań niektórych zagadnień.

⁹ E. Gruszczyk-Kolczyńska, *Dziecko...*, s. 196.